

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

Tárgy: Belsőépítészeti alkotás szerzői jogi tartalma, szerzői jog és tulajdonjog összemérése

Ügyszám: SZJSZT-38/22.

ELVI ÖSSZEFOGLALÓ

Belsőépítészeti alkotásban nem áll szerzői jogi védelem alatt a folklór kifejeződése.

Belsőépítészeti alkotás nem áll szerzői jogi védelem alatt, ha nincs egyetlen olyan eleme sem, amely egyéni, eredeti jellegű lenne akár külön-külön, akár együttes kompozícióként. E megállapítást nem rontja le az a tény, hogy egy elem ugyan szerzői jogilag védett, de annak alkotója nem a felperes, általa sem vitatottan.

Ha a belsőépítészeti alkotás nem áll szerzői jogi védelem alatt, annak megtervezője és elkészítője sem minősül szerzőnek és nem illetik meg annak szerzői személyhez fűződő és vagyoni jogai sem.

A Legfelsőbb Bíróság joggyakorlata alapján a belsőépítészeti művek esetén a tulajdonos a belsőépítészeti alkotást, beleértve annak tervét is, a rendeltetésszerű joggyakorlás, tisztességesség polgári jogi alapelveinek betartásával szabadon megváltoztathatja, ha az szükséges a mű zavartalan használatához, és ezen megváltoztatás mögött olyan szükségszerű („reális”), magán- vagy társadalmi igény áll, amellyel szemben a szerzői jog gyakorlása rendeltetés ellenes joggyakorlásnak minősülhet. Ezen elemzés elvégzéséhez mindenekelőtt az szükséges, hogy az adott szerzői jogvédelem alatt álló műpéldány tekintetében azonosításra kerüljön, hogy ki annak a tulajdonosa, mivel a fenti jogok a műpéldány jogszerű tulajdonosát illetik meg a szerzővel szemben.

I. TÉNYÁLLÁS ÉS A MEGKERESŐ ÁLTAL FELTETT KÉRDÉSEK

A megkereső 2022. november 29. napján végzésben fordult a szakértő testülethez.

A megkereséshez a megkereső Törvényszék átadta az eljáró tanácsnak a peres ügy aktáját is.

A megkeresésben a Törvényszék az alábbi tényállást adta:

Kezelő Zeneszerző tárgyi hagyatékának kezelője. Közte és az Önkormányzat között 2004. július 15-én megállapodás jött létre, melyben Kezelő vállalta az Önkormányzat tulajdonában álló Zeneszerző nevét viselő Emlékházon (alperes) saját beruházásban, saját költségére rekonstrukció végrehajtását, külön pontban körülírt műszaki tartalommal. Ezen munkákkal összefüggésben a Kezelő ügyvezetése alatt álló Kft. és Felperes között megállapodás jött létre a felújítás részét képező belső építészeti tervek és kivitelezés körében, - ezen belül az Emlékház egyik termében elhelyezendő Alkotás elkészítésére, 2006. március 15-i határidővel. A felperes 1 4/F/2 1. szám alatt csatolta az Alkotás terveit, a Kft.-vel kötött megállapodás mellékleteként (1/F/3.) pedig annak a vázlatát.

A felperes állítása szerint az Alkotás egységes és egyéni jellegű alkotásnak, szerzői műnek tekinthető, amely **egy, a terem oldalán felfüggesztett textil képből, annak két oldalán elhelyezett hangvető falakból és az álmennyezeten rögzített Folyó menti virágos mintás rátét alkotásból, végezetül pedig négy, a koncertterem pódiumának megvilágítását szolgáló**

fényforrásból áll. A felperes a megállapodás mellékleteként csatolt vázlatrajz alapján a belsőépítészeti munkát elvégezte és az átadásra került a megrendelőnek, mely fizikailag az Emlékház egyik termében került elhelyezésre. Az elkészült alkotásról, a kész berendezésről készült fotókat a felperes keresetlevele mellékleteként, a nagyméretű színes fotókat pedig 19. beadványa mellékleteként csatolta.

A felperes által egységes műnek tekintett Alkotás részét képező textilképet az ugyancsak a Kft.-vel között megállapodás alapján Művész készítette el. Az a Kft. tulajdonába került.

2021. március 30-án a Múzeum, az Emlékház és Kezelő között korábban létrejött letéti szerződés alapján az alperesnél elhelyezett számos ingóság visszavételére került sor Kezelő részéről. Az átadás-átvételi jegyzőkönyvben felsorolt ingóságok részét képezi a Művész-féle gobelin is.

Ezt követően a gobelin, melynek eltávolítására a felperes hozzájárulásával, álláspontja szerint csak ideiglenesen, időszakos karbantartás, penészspora eltávolítás, szükség szerint tisztítás céljából került sor, soha nem került vissza az alperes épületébe.

Ezt követően az alperes annak okán, hogy az üres falfelület nem megfelelő koncertek megtartására, Művésztől 2021. augusztus 15. napjáig kölcsönkapott egy másik, általa készített gobelint, mely az eredeti helyére került, majd ezután ugyancsak Művész engedélyével az eredeti gobelin helyére annak nagyfelbontású nyomtatott papírváltozata került 2021. augusztus 15-ét követően.

A Múzeum 2021. május 10-én a letéti szerződést felmondta.

A gobelin eltávolítása és annak egy másik Művész- gobelinnel történő helyettesítésére vonatkozó fényképeket a felperes kereseti kérelme F/9. mellékleteként, majd a nagyméretű színes fényképeken csatolta. Az eredeti gobelint ábrázoló poszter elhelyezésével kapcsolatosan kialakult állapotot pedig az alperes 21. sorszámú színes fényképekkel mutatta be, illusztrálta.

A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes azzal, hogy a felperes által készített és az eredeti gobelin eltávolításával jogszerűen megváltoztatott Alkotás központi részében egy másik gobelint helyezett el, megsértette az Alkotásmű egységéhez fűződő szerzői személyhez fűződő jogát, továbbá azzal, hogy az alperes a felperesi engedély nélkül módosított változatot a közösségi médiában közzétette fényképeken, videofelvételeken, és azt felperesi engedély nélkül a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tette, megsértette a nyilvánosságra hozatalhoz és átdolgozáshoz fűződő jogát.

Kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest a jogsértés abbahagyására és tiltsa el az alperest a további jogsértéstől. Kérte, hogy a bíróság kötelezze őt az eredeti állapot helyreállítására elsődlegesen az Alkotás Emlékházban maradt részeinek teljes elbontásával, másodlagosan a mű alperesnél maradt részeinek eltakarásával a felperes iránymutatása szerint, illetőleg harmadlagosan, ha a bíróság az első két kérelmet az eredeti állapot helyreállítása körében nem látja teljesíthetőnek, úgy a perbeli mű központi részének az eltakarására kötelezze az alperest, a felperes iránymutatása szerint.

Kérte továbbá az engedély nélkül megváltoztatott művet tartalmazó kép- és hangfelvételek hozzáférhetetlenné tételére kötelezni az alperest, valamint elégtételadás nyújtására és sérelemdíj megfizetésére kötelezni.

A per során a felperes bejelentette, hogy az alperes a jogsértést megelőző állapotot helyreállította, a jogellenes felhasználást abbahagyta, az Alkotásalperesnél maradt részeit szakszerű bontást követően kiadta a tulajdonos Kft-nek, ezért erre vonatkozó kereseti kérelmétől elállt.

A bíróság 28. sorszámú végzésével az eljárást a felperes arra vonatkozó kereseti kérelme tekintetében, hogy a bíróság kötelezze az alperest a sérelmes helyzet megszüntetésére akként, hogy kötelezi a jogsértő felhasználás abbahagyására és eltiltja őt a további jogsértéstől, az eljárást megszüntette, a végzés jogerőre emelkedett.

Az alperes a kereset elutasítását és a felperes perköltségben marasztalását kérte. Álláspontja szerint az Emlékházban elhelyezett Alkotás nem jogosult szerzői jogi védelemre, mivel nem egyéni és nem eredeti. A fából készült hangvetők az akusztika javítása céljából kerültek alkalmazásra. A népművészeti mintájú lombkoronás fa ötlete, annak a mennyezeti részen látható része Folyó menti mintás, ami az Szjt. 1.§ (7) bekezdése alapján nem részesülhet védelemben. A perbeli mű gobelin részét, amely a hangvető falak között helyezkedett el, nem a felperes, hanem Művész alkotta, a fényforrásokat pedig a felperes megrendelésére egy külső cég szállította. Hangsúlyozta, hogy az eredeti gobelin eltávolítására a felperes hozzájárulásával került sor. Az eredeti gobelin eltávolítását a felperes soha nem is sérelmezte, azonban ezzel nyilvánvalóan szükségessé vált a „mű” megváltoztatása, amelyet az alperes az Szjt 50. §-a alapján megtehet.

A Törvényszék megkeresésében írt tényállást az eljáró tanács a rendelkezésére bocsátott bírósági aktában fellelhető ügyiratok alapján az alábbiakkal egészítette ki:

A felperes keresetlevele és periratai az alábbiakat tartalmazzák az Alkotás kialakításáról:

- A magyar feltámadást szimbolizáló alkotás.
- A fűrészelt, mennyezeten lévő faelem falombozatot ábrázol, amelynek mintája Folyómenti népi mintázat stilizált verziója.
- A mennyezeti elem dőlésszöge akusztikai okból került pont ilyen szögben megdöntésre.
- A falombozatba ékelődő fényforrások a különböző zenei formációkat szolgálják ki, és az alábbiak megvilágítását szolgálják: a zongora klaviatúrát és kottatartót, vonósnégyes kottáit, szólisták kottatartóit, és a gobelint. A fényforrások helyének meghatározása és a fényforrások iránya funkcionális szempontok alapján került kialakításra, amelyet a felperes kipróbált egy vonósnégyessel.
- Állítható levél formájú dizájn-reflektor funkciója a mennyezeti minta megvilágítása és a filmfelvételeknek megfelelő fényforrás biztosítása. Az eljáró tanács itt megjegyzi, hogy a felperesi kereset nem állítja, hogy ezen levélformájú lámpákat a felperes tervezte volna.
- A hangvetők elkeskenyednek a központi rész felé.
- A gobelin kerete egy függőlegesre szalazott homokfűvott faelem, ami összeköti a felső, hajlított elemmel együtt a felvetőszál imitációja alapján a földet a faragott lombozattal és a mennyel.
- A gobelint takaró elemek színe a gobelinhez igazodik.
- A gobelint Művész készítette, a felperesi kereset állítása szerint a felperes hagyta jóvá annak tervét, és azt Művész a felperes instrukciói alapján és irányítása alatt készítette el.

A felperes a keresetlevélhez F/2. számú mellékletként csatolta az Alkotás kézzel rajzolt, méretezés, dátum, szerzői jogi megjelölés nélküli, színezés nélküli koncepcióját, amely két képből áll:

- a) A helyszínrajzból, amelyen elnagyoltan feltüntetésre került a mennyezeti minta, a kép elhelyezkedése, a középső elem felületi bordázott hatást keltő kialakítása, valamint a hangvetők.
- b) Egy levél nélküli fát ábrázoló képből, amelyen van három téglalap, és a hangvetőkhöz hasonlító oldalsó elemek.

A keresetlevél F/4 mellékletében szereplő, Művész és a Kft. közötti, 2005. május 12. napján létrejött szerződés szerint a gobelin tervét és a gobelint Művész készítette el.

A felperes és a Kft. közötti, 2005. május 2. napján kelt szerződés azt rögzíti a gobelinnel kapcsolatban, hogy a gobelint a Kft. köteles beszerezni a felperes szándéka alapján annak méretére, kinézetére, motívumaira vonatkozóan. A szerződés ezen felperesi igényeket, szándékokat nem rögzíti.

A Kft. és Kezelő mint megrendelő közötti, filmsorozat készítésére és az Emlékház rekonstrukcióra vonatkozóan létrejött szerződés a gobelinre azt tartalmazza, hogy a felperes által meghatározott témájú, mondanivalójú, méretű gobelint kell elkészíttetnie a Kft.-nek, és azt a felperes által meghatározott helyre kell elhelyeznie. A szerződés ezen felperesi igényeket, szándékokat nem rögzíti.

Az eljáró tanács rögzíti, hogy a felperesi keresetben, egyéb periratokban, azok mellékleteiben, a Művésszel kötött szerződésben sem találta nyomát annak, hogy a felperes az elkészítendő gobelin pontos kialakítására, az azon megjelenítendő tárgyakra, formákra, színekre, kompozícióra vonatkozóan tervet készített volna, konkrét utasításokat adott volna Művésznak. Az eljáró tanács hivatkozik arra, hogy a felperes F/28 alatt csatolt egy fotót arról, hogy 2005. 04. 01. napján Művész bemutatja a felperesnek a gobelin tervét és becsatolta magát a tervet is, amelyről a felperes azt állítja periratában, hogy azt Művész készítette.

Az eljáró tanács rögzíti azt is, hogy a felperes F/21 alatt becsatolta az Alkotás általa készített tervét, amelyen csak évszám (2005) került megjelölésre, pontos dátum nem. A terveken feltüntetésre került tervezőként Felperes neve. A terven feltüntetésre került az anyaghasználat is, a középén lévő képre „gobelin” anyag került megjelölésre. A terv második oldalán a mennyezeti lombkorona elem virágos rajza világítási tervvel került megjelenítésre, szintén a felperes nevével, mint tervezővel és a 2005 évszám feltüntetésével.

A becsatolt terv és a becsatolt fotók alapján az eljáró tanács megállapítja, hogy a lombkorona elem virágos mintájában a tulipán elem a hangsúlyos, valamint a lombzatot alkotó levél elemek. A lombkorona alatt egy madárszerű vagy sárkány, valamint egy másik állat képe látható. Az eljáró tanács rögzíti, hogy a kivitelezés a fotók alapján a tervnek megfelelően készült el. Az eljáró tanács rögzíti, hogy sem a F/21 alatti terveken, sem a F/2 alatt csatolt koncepciórajzon nem kerültek azonosíthatóan feltüntetésre a felperes által hivatkozott levél formájú mennyezeti lámpák azok formája tekintetében.

Az eljáró tanács rögzíti, hogy az alperes által A/10 szám alatt csatolt, a Folyó-menti hímzésekről szóló cikk alapján a hímzést a kecsesség, a finom vonalak, tulipánok, gránátalmák, körkörös vonalak jellemzik, amelyeket fehér alapon piros-fekete színnel hímeztek. Az ezen mellékletben található képek alapján a Folyómenti hímzés és minta sajátja az is, hogy szimmetrikus, levelekkel gazdagon díszített, egy központi elemből (középtengelyből) indul ki, és gyakran alkalmaz ágmintát.

Az eljáró tanács rögzíti, hogy a Folyómenti minta további sajátossága saját kutatása alapján az is, hogy az tartalmazhat állatmintát is, tipikusan ló, szarvas, madár vagy mitikus állatok, így sárkány mintát.

Az eljáró tanács az Alkotás felperesi koncepciórajza, tervei és a becsatolt fotók alapján az alábbiakat állapította meg az Alkotással kapcsolatban:

- a) Az Alkotás szimmetrikus, középtengellyel rendelkező kompozíció, amely önmagában, az épület többi elemétől elszakítva az eljáró tanács álláspontja szerint nem egyezik meg a magyar életfa, mint ősi magyar szimbólum hagyományos ábrázolásával, mivel nincs gyökérzete, és nem jelennek meg rajta a magyar életfa szokásos szimbólumai. Az eljáró tanácsnak nincs információja arról és a peres felek sem csatoltak arról információt, hogy a látogatók az ott megjelenő fa formát azonosítják-e az életfával, mint ősi magyar szimbólummal, illetve annak mondanivalójával: vagyis a felperes által állítottan azzal, hogy az a földet köti össze a mennyei, a magyar feltámadást ábrázolja és a felvetőszálat imitálja.
- b) Az Alkotás kompozíciójában a középtengelyen elhelyezett gobelin megszakítja az Alkotás folytonosságát, a gobelin funkcióbeli szerepe (akkusztika) ismert, azonban az eljáró tanács nem talált összefüggést a gobelin színében és mintázatában az életfával, mint motívummal, és erre felperes sem ad magyarázatot perirataiban.
- c) Az Alkotás kompozíciójában a fa elemet a lombozat és a középtengely adják, az oldalsó fa hangvetők az Alkotás és fa formához nem adnak hozzá laikus szemmel.
- d) Az Alkotás lombja és annak alkotóelemei a felperes által megjelölt Folyómenti népművészeti mintákkal egyezők. A lombkorona kialakításában hangsúlyos a Folyómenti tulipán elem, a sűrű levélzet, a körkörös indaszerű kihajlások, a lombkorona szimmetrikus, egy középtengelyből indul ki, valamint a Folyómenti népművészetre is jellemzően állatmintát (egy madár vagy sárkány szerű és egy négy lábú, az eljáró tanács által nem azonosítható fajtájú állat) is tartalmaz.
- e) Az eljáró tanács utal arra, hogy Zeneszerzőhöz szorosan kapcsolódik Folyómente vidéke, mivel ott járt népdalgyűjtő körútján.

A bíróság az alábbi kérdésekre vár választ a szakértőtől:

Az eljáró tanács a megkereső bíróság által a kérdésekre alkalmazott számozást megváltoztatta arra tekintettel, hogy a megkereső bíróság által 7) szám alatt feltett kérdések egymástól független, önálló kérdésnek minősülnek, amelyek külön kezelése indokolt.

- 1) **Megállapítható-e, hogy a Alkotás annak a négy, a felperes által megjelölt elemével együttesen az egyéni eredeti jelleget eléri, az szerzői műnek minősül-e, ha igen, akkor a szerzői minőség az Alkotás egészére, vagy annak egyes elemeire is megállapítható-e?**
- 2) **Tekinthető-e az Alkotás belsőépítészeti alkotásnak, és ha igen, annak egyes elemei is külön-külön szerzői jogi védelemben részesülő egyedi műnek minősülnek-e? A szerzői minőség fennállását a szakértői testületnek a Alkotás tervek, illetve az azok alapján megvalósult műpéldány vonatkozásában is meg kell állapítania. A szerzői művi minőség vizsgálatakor a szakértőnek vizsgálnia kell az alperesi hivatkozást az Szjt. 1. (1), illetőleg (7) bekezdésére is.**
- 3) **Adjon választ a szakértő arra, hogy tekinthető-e a Alkotás szerzőjének a felperes, figyelemmel arra a tényre, hogy az Alkotás egyes elemei, a gobelin és a világítótestek nem az ő alkotásai.**
- 4) **Belsőépítészeti alkotás esetén védi-e szerzői jog a megvalósult műpéldányt, vagy kizárólag a terv minősül védett alkotásnak, míg a műpéldány szabadon megváltoztatható és felhasználható?**
- 5) **Tekinthető-e a mű egysége megcsorbításának, hogyha a mű részét képező gobelint, melyet a felperes hozzájárulásával emeltek ki, egy más méretű, mást ábrázoló gobelinre cserélnek ki?**

- 6) Tekintható-e a mű egységéhez fűződő szerzői jog sérelmének, amennyiben az Alkotás részét képező gobelint, egy, a textiliáról készült nagyméretű fényképpel, poszterrel cserélték ki?
- 7) Felismerhető-e a szakértő számára az, amit a felperes az Alkotás művel kapcsolatosan megfogalmazott, hogy annak négy eleme: a mennyezeti burkolat, a falat borító hangvetők, a világítás és a gobelin együtt egy stilizált Alkotás képét adja, felfedezhető-e egy ennek a koncepciónak alárendelt kapcsolat az egyes elemek között?
- 8) Amennyiben a gobelin alkotója a felperestől eltérő személy, úgy a gobelin kicserélése másikra, illetőleg papír másolatra, sértheti-e a szerző személyhez fűződő jogait?
- 9) A felperes hozzájárulásával eltávolított gobelin helyett elhelyezett másik gobelin, illetőleg papírkép a perbeli mű szerzői jogi értelemben vett felhasználásának, vagy csak a műpéldány dologi jogi értelemben vett használatának minősül-e?
- 10) A szerzői mű felhasználásának tekinthető-e a koncert tartása, illetőleg a koncertek közvetítése streamingeléssel, amennyiben az Alkotás annak háttéréül szolgál?

A szakvélemény kialakításakor a szakértőnek figyelembe kell vennie a peres felek által a szakvélemény körében indítványozott kérdésekkel kapcsolatos 30. és 31. beadványa tartalmát.

II. A SZAKÉRTŐ TESTÜLET ELJÁRÁSÁNAK JOGSZABÁLYI ALAPJA

A Szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 101.§ (1) bekezdése alapján a szerzői jogi jogvitás ügyben felmerülő szakkérdésben bármely bíróság vagy hatóság szakvéleményt kérhet a Hivatal mellett működő Szerzői Jogi Szakértő Testülettől (a továbbiakban: SZJSZT).

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) 1. §-a szerint a Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: **SZJSZT**) az Szt. 101. § (1) és (3) bekezdésében megjelölt ügyekben szakértői véleményt ad bírósági vagy hatósági megkeresés, vagy megbízás alapján. E rendelet alkalmazásában szerzői jogi jogvitás ügy az Szt.-ben szabályozott szerzői, szomszédos és adatbázis-előállítói jogok érvényesítésével összefüggő bármely jogvita. E rendelet alkalmazásában a szerzői jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésnek számít az Szt.-ben szabályozott jogok gyakorlásával kapcsolatos kérdés.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy a jelen szakvélemény az eljáró bíróság megkeresésén alapuló szerzői jogvitás ügyben kerül kiadásra.

III. AZ ELJÁRÓ TANÁCS SZAKVÉLEMÉNYE

Az eljáró tanács rögzíti, hogy a szerzői jogi védelem fennállására vonatkozó 1) és 2), ugyanarra vonatkozó kérdés megválaszolása szükséges először, mivel az arra adott választól függ a szerző személyére, szerzői jogai megsértésére irányuló 3), 5), 6), 8), 9) és 10) kérdés megválaszolása, míg a 4) számú kérdés általánosságban feltett kérdés és nem az Alkotásra vonatkozik, a 7) számú kérdés pedig nincs összefüggésben a többi feltett kérdéssel.

Az 1. és 2. kérdés

A megkereső által feltett 1) és 2) kérdés ugyanarra vonatkozik: mindkettő arra kérdez rá, hogy az Alkotás szerzői jogi oltalom alatt áll-e, vagyis egyéni, eredeti jellegű szerzői mű-e:

- 1) Megállapítható-e, hogy az Alkotás annak a négy, a felperes által megjelölt elemével együttesen az egyéni eredeti jelleget eléri, az szerzői műnek minősül-e, ha igen, akkor a szerzői minőség az Alkotás egészére, vagy annak egyes elemeire is megállapítható-e?
- 2) Tekinthető-e az Alkotás belsőépítészeti alkotásnak, és ha igen, annak egyes elemei is külön-külön szerzői jogi védelemben részesülő egyedi műnek minősülnek-e? A szerzői minőség fennállását a szakértői testületnek az Alkotás tervek, illetve az azok alapján megvalósult műpéldány vonatkozásában is meg kell állapítania. A szerzői művi minőség vizsgálatakor a szakértőnek vizsgálnia kell az alperesi hivatkozást az Szjt. 1. (1), illetőleg (7) bekezdésére is.

Az eljáró tanács hivatkozik a Szjt. alábbi rendelkezéseire:

1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:

[...]

h) a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyomás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve,

[...]

k) az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve,

[...]

m) az iparművészeti alkotás és annak terve,

[...]

o) az ipari tervezőművészeti alkotás.

1. § (3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

1. § (6) Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.

1. § (7) A folklór kifejeződései nem részesülnek szerzői jogi védelemben. E rendelkezés nem érinti a népművészeti ihletésű, egyéni, eredeti jellegű mű szerzőjét megillető szerzői jogi védelmet.

A fenti jogszabályi előírások alapján a felperesi belsőépítészeti terv (F/2, F/21 mellékletek) és annak konkrét kivitelezett megvalósulása (csatolt fotók) a Szjt. 1. § (2) bekezdésében felsorolt műfajtaik közül több műfajtaiba is tartozhatnak. Lehetnek védettek építészeti (belsőépítészeti) alkotásként, ha a belsőépítészet téralakító jellegű. Téralakító jelleg és hatás alatt a falak mozgatását, a terem méretének, alakjának, funkciójának a megváltoztatását értik. A per tárgyát képező belsőépítészeti terv és megvalósult kivitelezés az eljáró tanács álláspontja szerint nem téralakító jellegű, ott a rendelkezésre álló teret kellett változatlan elrendezésében, falak mozgatása nélkül olyan fali dekorációval ellátni, amely megfelel a hangversenytermekkel szembeni funkcionális akusztikai, világítási követelményeknek is. A perbeli belsőépítészeti terv és kivitelezett kialakítás esetén tehát az építészeti alkotásként történő szerzői jogi védelem nem jön szóba. A belsőépítészeti alkotás lehet még iparművészeti vagy ipari tervezőművészeti alkotásként is védett.

Iparművészeti alkotások a használati funkcióval rendelkező műtárgyak, amelyek általában kézi munkával készülnek, az alkotó szoros felügyelete alatt, amelyek az esztétikai igényeken túl használati, műszaki követelményekhez is igazodni kénytelenek¹.

Ehhez képest az ipari tervezőművészeti alkotás valamely termék külső megjelenésének esztétikai és műszaki szempontok szerint kialakított terve, modellje, amely alapján ipari gyártástechnológiával állítják elő a terméket, és áruként és nem műtárgyként hozzák forgalomba. Ilyenek jellemzően a folyóméterben gyártott textíliák és a formatervezett bútorok².

A fenti fogalommeghatározások alapján a perbeli Alkotás iparművészeti alkotásként állhat szerzői jogi oltalom alatt, amennyiben megfelel a Szjt. 1. § (3) bekezdése szerinti egyéni, eredeti jelleg követelményének.

Az iparművészeti alkotások esetén a szerzői jog, ha azok egyéni, eredeti jellege megállapítható, megilleti egyaránt a tervet és az az alapján kivitelezett fizikailag megjelenő műtárgyat is az Szjt. fent idézett 1. § (2) bekezdés m) pontja alapján.

Az Alkotás a felperes által megjelölten négy elemből tevődik össze:

- a) a terem oldalán felfüggesztett textil kép,
- b) a kép két oldalán elhelyezett hangvető falak
- c) álmennyezetten rögzített Folyó menti virágos mintás rátét
- d) a koncertterem pódiumának megvilágítását szolgáló fényforrások.

Az eljáró tanács feladata annak megítélése, hogy ezek egységes műként, valamint önmagukban külön-külön szerzői jogi oltalom alatt állnak-e, azaz ezek a szerző egyéni, eredeti jellegű alkotásai, amelyek a szerzőt fejezik ki és a szerző szellemi tevékenységéből fakadnak.

Világítás és világításterv:

Az eljáró tanács megvizsgálta a világítástervet a F/21 alatti terven és a csatolt fotókon, és megállapította, hogy a világítótestek elhelyezkedése nem formál konkrét alakzatot, a világítótestek fényjátékot, színes fényhatást nem hoznak létre, azok funkcionális jellegűek, ugyanis a falombozatba ékelődő fényforrások a különböző zenei formációkat szolgálják ki, és az alábbiak megvilágítását szolgálják: a zongora klaviatúrát és kottatartót, vonósnégyes kottáit, szólisták kottatartóit, és a gobelint. A fényforrások helyének meghatározása és a fényforrások iránya funkcionális szempontok alapján került kialakításra, amelyet a felperes kipróbált egy vonósnégyessel. Ezen tényeket a felperes keresetében maga is megerősíti. A világítás részét képező, a lombkorona elem négy sarkánál elhelyezett állítható levél formájú dizájn-reflektor szerepe szintén funkcionális, célja a mennyezeti elem bevilágítása és a filmfelvételeknek megfelelő fényforrás biztosítása a felperesi kereset szerint. Az eljáró tanács itt megjegyzi, hogy a felperesi kereset nem állítja, hogy ezen levélformájú lámpákat a felperes tervezte volna és ezen elemek esetében a felperesi periratokban és a megkeresésben is kifejezetten rögzítésre került, hogy azokat nem a felperes tervezte és nem a felperes alkotta, annak formájára tehát a felperes szerzői jogot nem alapíthat. Ezen lámpák elhelyezkedése és világítási terv szerinti helye pedig pusztán funkcionális jellegű, egyéni-eredeti jelleget nem mutat.

¹ Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez (Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2014), 412. oldal

² Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez (Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2014), 412. oldal

A fentiekből eredően az eljáró tanács véleménye szerint a világítási terv és kivitelezett világítás nem rendelkezik a szerző egyéniségét kifejező egyéni, eredeti jelleggel, így szerzői jogi oltalom alatt sem áll.

Hangvető falak:

Az eljáró tanács a F/21 alatti terv és a csatolt fotók alapján azt állapította meg, hogy a hangvető falak a gobelin kép kétoldalán három darab, síkban eltolt, oszlopszerű kiugrást jelentenek, amelyeket fehérített fafurnér anyagból készítettek el, és amelyek világosbarna színűek, a tetejük behajlik a fal síkjához. A hangvetők nem nyúlnak fel a mennyezetre. A mennyezeti fa virágmintás rátét a hangvetőkhöz nem kapcsolódik, annak központi eleme, középtengelye a hangvetők közötti gobelin képet is tartalmazó középső elemmel került összekapcsolásra a középső elem felső, mennyezetre is felnyúló, a gobelin színvilágával egyező színű, szürkésbarna elemmel. Emiatt a hangvető elemek a mennyezeti rátéthez és a gobelinhez, valamint az azt befogadó, a hangvető falaktól színében és anyaghasználatában is markánsan elütő középtengelyhez nem kapcsolódnak, attól elkülönülnek, nem képeznek velük egy egységet, nem osztják a középtengely és a mennyezeti rátét stílusvilágát, formavilágát, szándékolt mondanivalóját.

A hangvető falak a hangversenytermek, koncerttermek funkcionálisan kötelező elemei, amelyek a megfelelő akusztikához szükségesek. A jelen esetben az Alkotás kompozícióban belül az eljáró tanács álláspontja szerint a hangvető falaknak csak funkcionális jelentőségük van, azokban a felperes egyénisége nem szűrődik át, azokat az eljáró tanács nem tartja egyéni, eredeti jellegűnek, így azok szerzői jogi oltalom alatt sem állhatnak.

Mennyezeti falombozatot ábrázoló faelem:

A mennyezeti faelem mintázata a felperes saját előadása szerint Folyómenti nép mintázat stilizált mása, a mennyezeti elem dőlésszöge pedig funkcionális szempontok alapján, akusztikai okból került pont olyan szögben megdöntésre. A mennyezeti elem dőlésszögének meghatározásában tehát a felperesnek nem volt művészi szabadsága, azt a funkció meghatározta.

A mennyezeti elem színe fehér, a mennyezet falszínével egyezően.

Az Alkotás lombja és annak alkotóelemei a felperes által megjelölt Folyómenti népművészeti mintákkal egyezők. A lombkorona kialakításában hangsúlyos a Folyómenti tulipánelem, a sűrű levélzet, a körkörös indaszerű kihajlások, a lombkorona szimmetrikus, egy középtengelyből indul ki, valamint a Folyómenti népművészetre is jellemzően állatmintát (egy madár vagy sárkány szerű és egy négy lábú, az eljáró tanács által nem azonosítható fajtájú állatot) is tartalmaz.

Az eljáró tanács utal arra, hogy a Folyómenti népművészeti mintát nem csak szötteken alkalmazták, hanem kapufaragványként is, fakapuk díszítésére. A famegmunkálás nehezebb volta miatt a szötteken alkalmazott hímzéshez képest általában a fafaragványokon elnagyoltabb, kevésbé részletgazdag az anyag jellegéből adódóan a Folyómenti minta. Ezen faragott kapukon is azonban hangsúlyos az ágminta, a tulipán elem, az ágról kihajló, körkörös indaszerű elem, az egy központi elemből történő kiindulás, a madárelem³.

Megállapítható tehát, hogy a mennyezeti elem egyértelműen a Folyómenti népművészetből vette formavilágát. Az eljáró tanácsnak azt kellett eldöntenie, hogy az a folklór kifejeződése, amely a Szjt. 1. § (7) bekezdése alapján nem állhat szerzői jogi oltalom alatt vagy a népművészet ihlette,

³ Forrás: Tanulmányok

egyéni-eredeti jellegű szerzői mű, amelyen a szerző egyénisége átszűrődik, így például ezen népművészeti mintákat, elemeket a helyszín adottságaihoz igazította-e a felperes, egyéni elképzelések megjelennek-e benne, ahogy ezt a SzJSzT a 15/2011. számú szakvéleményében is megkövetelte például az ismert, szecessziós motívumokra épülő mű esetében.

A felperes keresetében az állítja, hogy a mennyezeti elem egy magyar életfa lomkoronája. Az életfa szintén egy gyakran használt, ősi szakrális jelkép és népi motívum, amelyet a népművészet is gyakran használt motívumként hímzésekben és fafaragásokban is. Az életfa a népművészet leggyakrabban használt jelképe. Az életfa ágainak és virágainak a száma szigorúan megszabott, legelterjedtebb a hármas elosztás, de találkozunk annak többszörösével is. Az életfát gyakran ábrázolják a népművészetben virágos, általában tulipános növényindákkal, ágakkal, állatokkal együtt. Az Alkotás lombkoronája is ezen elemekből dolgozik. Annyi különbség azonosítható a Folyómenti hímzésekhez képest, hogy a minta kevésbé részletgazdag, ez azonban az eljáró tanács megítélése szerint a nehezebben formálható faanyag és fűrészelési technológia következménye és nem a felperes egyéniségének a kifejeződése.

Az életfa Folyómenti virág és növényi indamotívumokkal történő ábrázolása az Alkotásban az eljáró tanács megítélése szerint nem hordozza magán az alkotója egyéniségét, az a népművészet, folklór kifejeződése, amely a Szjt. 1. § (7) bekezdése alapján nem állhat szerzői jogi oltalom alatt.

Gobelin

A gobelinnel kapcsolatban az eljáró tanács hivatkozik a tényállásban bemutatott tényekre és körülményekre:

- a) azt Művész készítette, nem a felperes
- b) a felperesi kereset állítása szerint a felperes hagyta jóvá annak tervét, és azt Művész a felperes instrukciói alapján és irányítása alatt készítette el
- c) A felperes és a Kft. közötti, 2005. május 2. napján kelt szerződés szerint a gobelint a Kft. köteles beszerezni a felperes szándéka alapján annak méretére, kinézetére, motívumaira vonatkozóan. A szerződés ezen felperesi igényeket, szándékokat nem rögzíti.
- d) A Kft. és Kezelő mint megrendelő közötti, filmsorozat készítésére és az Emlékház rekonstrukcióra vonatkozóan létrejött szerződés alapján a felperes által meghatározott témájú, mondanivalójú, méretű gobelint kell elkészítenie a Kft.-nek, és azt a felperes által meghatározott helyre kell elhelyeznie. A szerződés ezen felperesi igényeket, szándékokat nem rögzíti.
- e) A felperesi keresetben, egyéb periratokban, azok mellékleteiben, a Művésszel kötött szerződésben nincs utalás és rendelkezés az elkészítendő gobelin pontos kialakítására, csak a mérete került meghatározásra a Művésszel kötött szerződésben, valamint az, hogy gobelinnek kell lennie.
- f) Nem került a felperes részéről bizonyíték benyújtásra arra, hogy a gobelinen megjelenítendő tárgyakra, formákra, színekre, kompozícióra vonatkozóan a felperes tervet készített volna, konkrét utasításokat adott volna Művésznak.
- g) A periratok alapján Művész bemutatta a felperesnek a gobelin tervét és becsatolta magát a tervet is, amelyről a felperes maga is azt állítja periratában, hogy azt Művész készítette.

Az eljáró tanács megítélése szerint a Művész által az Alkotáshoz készített gobelin egy egyéni, eredeti jellegű szerzői alkotás, amely önálló iparművészeti alkotásként védett az Szjt. 1. § (2) bekezdés m) pontja alapján. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a gobelin nem népművészeti ihletésű, nem kapcsolódik a felperesi Alkotás mondanivalójához, az Alkotás motívumhoz sem, és nem illeszkedik az Alkotás formájához sem: az életfa törzsét képező falburkolatot megszakítja, képi

világában, formavilágában, kompozíciójában sem illeszkedik sem a Folyómenti népművészeti mintához, sem az életfa koncepcióhoz.

Amennyiben a felperes adott is támpontokat a gobelinhez, például a motívumokkal kapcsolatban, mondanivalóval kapcsolatban, a szellemi tevékenységből eredő, művészi szabadságon alapuló döntéseket ezen motívumok, mondanivaló konkrét képi ábrázolásakor nem felperes hozta meg, hanem Művész. Így felperes hozzájárulása a gobelin elkészítéséhez, megtervezéséhez legfeljebb ötlet szinten maradt, amely azonban a Sztj. 1. § (6) bekezdése alapján nem áll szerzői jogi oltalom alatt.⁴

A fentieken túlmenően az eljáró tanács rögzíti, hogy a felperes maga sem tekinti a gobelint az Alkotás részének, mivel keresetében az Alkotás részeként nem a konkrét gobelint jelöli meg, hanem egy „a terem oldalán felfüggesztett textil kép”-et. Tehát maga a felperes sem állítja, hogy a konkrét gobelin képen a felperesnek szerzői jogai állnának fenn az Alkotás egységes kialakítás részeként.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy a fenti szerződések, periratok, tények alapján a gobelin szerzője Művész, és nem a felperes, a felperes szerződéssel sem szerezte meg a rendelkezésre álló iratanyag alapján a gobelinen szerzői vagyoni jogait, így arra vonatkozóan szerzői jogi igényt sem érvényesíthet.

Az Alkotás, mint egységes mű:

Az eljáró tanács megítélése szerint az Alkotás kivitelezett műtárgy megjelenésében és tervi megjelenésében összességében, mind a négy elemével együtt sem minősül egyéni, eredeti jellegű szerzői műnek, ugyanis nincs egyetlen olyan eleme sem, amely egyéni, eredeti jellegű lenne és szerzői jogi oltalom alatt állna akár külön-külön, akár együttes kompozícióként (kivéve a gobelint, amely szerzői jogi védelem alatt áll, de szerzője nem a felperes). Ahhoz, hogy egy több elemből álló kompozíció szerzői jogi oltalom alatt álljon, az szükséges, hogy legyen olyan része, eleme, amely egyéni, eredeti jellegű és szerzői jogi oltalom alatt állhat és amelyet a felperes alkotott. A kivitelezett, műtárgyként megjelenő Alkotás esetében ugyan van szerzői jogilag védett elem, a gobelin, annak azonban nem a felperes a szerzője, hanem Művész, az Alkotás többi része pedig egyéni-eredeti jelleget nem hordoz, így az szerzői jogi oltalom alatt sem állhat sem elemeiben, sem együttesen egy egységes műként, mivel az elemei nem állnak össze olyan alkotássá, amely művészi kifejezőeszközök útján üzenetet közvetítene a befogadó számára.

A 3) kérdés:

- 3) Adjon választ a szakértő arra, hogy tekinthető-e az Alkotás szerzőjének a felperes, figyelemmel arra a tényre, hogy az Alkotás alkotás egyes elemei, a gobelin és a világítótestek nem az ő alkotásai.**

A Sztj. 4. § (1) bekezdése szerint „a szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta (szerző).”

Tekintettel az eljáró tanács 1) és 2) kérdésekre adott válaszára, amely szerint az Alkotás sem összességében, sem a felperes által létrehozott, tervezett elemeiben nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért a felperes nem is minősül az Alkotás Sztj. 4. § (1) bekezdése szerinti szerzőjének, a

⁴ Sztj. 1. § (6) bekezdése: Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.

felperesnek az Alkotáson szerzői jogai (sem személyhez fűződő, sem vagyoni szerzői jogai) nincsenek.

Az Alkotás képnek kihagyott keretében kihelyezett gobelin szerzője Művész, nem a felperes. A világítótestek – ha és amennyiben azok szerzői jogi védelemben részesülnek, szintén nem a felperes alkotásai, így azok szerzője sem lehet felperes.

Az 5) kérdés

5) Tekintható-e a mű egysége megcsorbításának, hogyha a mű részét képező gobelint, melyet a felperes hozzájárulásával emeltek ki, egy más méretű, mást ábrázoló gobelinre cserélnek ki?

Az Szjt. 13. §-a alapján „a szerző személyhez fűződő jogát sérti művének a becsületére vagy jóhírnevére sérelmes mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása, megváltoztatása és a művel kapcsolatos más ilyen jellegű visszaélés.”

Tekintettel az eljáró tanács 1) és 2) kérdésekre adott válaszára, amely szerint az Alkotás sem összességében, sem a felperes által létrehozott, tervezett elemeiben nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért a felperes nem is minősül az Alkotás Szjt. 4. § (1) bekezdése szerinti szerzőjének, a felperesnek az Alkotáson szerzői jogai (sem személyhez fűződő, sem vagyoni szerzői jogai) nincsenek. Ebből eredően a felperes mű egységéhez fűződő, Szjt. 13. §-a szerinti joga sem sérülhetett a gobelin kicserélésével más gobelinre.

A 6) kérdés

6) Tekintható-e a mű egységéhez fűződő szerzői jog sérelmének, amennyiben az Alkotásrészét képező gobelint, egy, a textíliáról készült nagyméretű fényképpel, poszterrel cserélték ki?

Az eljáró tanács itt hivatkozik a fenti 5) kérdésre kifejtett válaszára. Mivel az Alkotás nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért azon a felperesnek az Szjt. 13. §-a szerinti szerzői személyhez fűződő jogai sincsenek, így azok nem is sérülhettek.

A 8) kérdés

8) Amennyiben a gobelin alkotója a felperestől eltérő személy, úgy a gobelin kicserélése másokra, illetőleg papír másolatra, sértheti-e a szerző személyhez fűződő jogait?

Az eljáró tanács itt hivatkozik a fenti 5) és 6) kérdésre kifejtett válaszára. Mivel az Alkotás nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért azon a felperesnek az Szjt. 13. §-a szerinti szerzői személyhez fűződő jogai sincsenek, így azok nem is sérülhettek.

A 9) kérdés

9) A felperes hozzájárulásával eltávolított gobelin helyett elhelyezett másik gobelin, illetőleg papírkép a perbeli mű szerzői jogi értelemben vett felhasználásának, vagy csak a műpéldány dologi jogi értelemben vett használatának minősül-e?

Az eljáró tanács itt hivatkozik a fenti 1) és 2) kérdésre kifejtett válaszára. Mivel az Alkotás nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért azon a felperesnek az Szjt. szerinti szerzői vagyoni jogai

sincsenek, így azok nem is sérülhettek. Ebből eredően pedig az Alkotás szerzői jogi értelemben vett felhasználása sem valósult meg. Az alperes az Alkotást, mint a dologi jog tárgyát képező dolgot használta e körben.

A 10) kérdés

10) A szerzői mű felhasználásának tekinthető-e a koncert tartása, illetőleg a koncertek közvetítése streamingeléssel, amennyiben az Alkotás annak háttéréül szolgál?

Az eljáró tanács itt hivatkozik a fenti 1) és 2) kérdésre kifejtett válaszára. Mivel az Alkotás nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért azon a felperesnek az Szjt. szerinti szerzői vagyoni jogai sincsenek, így azok nem is sérülhettek. Ebből eredően nem minősül szerzői mű felhasználásának koncert tartása, azok közvetítése interneten keresztül, ha a szerzői jog által nem védett Alkotás annak háttéréként feltűnik a felvételen, közvetítésben.

A 4) kérdés

4) Belsőépítészeti alkotás esetén védi-e szerzői jog a megvalósult műpéldányt, vagy kizárólag a terv minősül védett alkotásnak, míg a műpéldány szabadon megváltoztatható és felhasználható?

A megkereső bíróság ezen kérdést nem a felperesi Alkotással kapcsolatban tette fel, hanem általánosságban, a belsőépítészeti alkotásokra vonatkozóan, ezért az eljáró tanács ekként is válaszol rá.

Belsőépítészeti alkotás, ha azt a szerzői jog védi, lehet építészeti alkotásként vagy iparművészeti alkotásként is védett, attól függően, hogy az milyen jellegű, téralakító hatású-e vagy sem. Akármelyik műfajta is sorolható a kettő közül, mindegyiknél kiterjed a szerzői jogi oltalom a tervre és kivitelezett műpéldányra egyaránt, így mind a terv, mind a terv alapján kivitelezett műpéldány szerzői jogi oltalom alatt áll, ha egyéni, eredeti jellegű.

Az eljáró tanács hivatkozik e körben az SzJSzT 1/2006 számú szakvéleményére, amelyben a szakértő testület kimondta a szerzői jog és a tulajdonjog viszonyáról az alábbiakat:

„Mind a dologi tulajdonjog, mind a szerzői jog (annak vagyoni és személyhez fűződő eleme) egyaránt részesül az alkotmányos védelemben. Ezen jogok összeütközése esetén valamelyik jog szükségképpen korlátozásra kerül. Ilyen esetekben egyfelől sem a szerzői jog „természetes” belső korlátai [azaz a szerzői jogokat időben korlátozó védelmi idő (Szjt. 31. §), illetve a szabad felhasználás jogintézménye (Szjt. IV. fejezet, 33-41. §§)], másfelől sem a dologi jogi tulajdonjog Ptk.-ban gyökerező korlátjai önmagában nem elégségesek az összeütközés kiküszöbölésére.

Ebből fakadóan eseti jogalkalmazói döntés szükséges arról, hogy a szerzői jog „kívülről”, azaz a tulajdonjog által korlátozható-e, és ha igen, milyen mértékben, illetve konkrét esetben milyen módon. A döntést a jogalkalmazó az adott esetben jelentőséggel bíró személyes érdekek összemérésével döntheti el, figyelemmel a tulajdonjog és a szerzői jog háttérében álló általános, illetve az adott esetben konkrétan is felmerülő társadalmi érdekekre is. Az érdekek összemérése csak a tárgyi jog síkján történhet meg, tehát csak akkor, ha a tárgyi jog erre kaput nyit. Ez pedig a kizárólagos jogok gyakorlására is irányadó, mind a dologi jogi tulajdonjogra, mind az Szjt. 3. § útján a szerzői jogra is vonatkozó magánjogi alapelvei közös rendelkezés, a rendeltetésszerű joggyakorlás elve, és ez elvbe ütköző joggyakorlásra előírt jogkövetkezmény alkalmazása.”

A Legfelsőbb Bíróság elvi jelentősége miatt BH 427.2005. szám alatt közzé is tett Pfv. 20.303/2005. sz. határozatában megállapítja, hogy „a tulajdonosi jogok rendeltetésszerű gyakorlása nem eredményezheti a tervezőnek az építményhez fűződő szerzői joga megsértését”. A határozat indokolásában a Legfelsőbb Bíróság rámutat arra, hogy „annak megítélésénél, hogy egy építmény, mint a szerzői jogi védelem alá eső építészeti alkotás megváltoztatása (átépítése, átalakítása) jogosulatlanul történik-e, abból kell kiindulni, hogy a szerzői jog gyakorlása nem ütközhet a tulajdonosnak – a Ptk. 99. §-ában biztosított – a dolog célszerű zavartalan használatához fűződő jogával. A tulajdonost megilleti az a jogosultság, hogy a tulajdonában álló épületet – ha annak igénye, illetve szükségessége a részéről felmerül – átépítse (annak építészeti kialakítását, rendeltetését, stb. megváltoztassa), vagy akár elbontsa azt. (...) Ha tehát egy építészeti alkotást létrehozó tulajdonosi (megbízói) igény megszűnt vagy megváltozott, a tervező a szerzői jogára hivatkozással nem akadályozhatja meg az épület mindenkori tulajdonosát az objektum átépítésében vagy elbontásában, és nem kifogásolhatja ezt azon az alapon, hogy ez értelemszerűen az általa készített tervektől való eltérést jelent.” A Legfelsőbb Bíróság szerint tehát a tulajdonosi igénynek a dolog célszerű és zavartalan használatából fakadó megváltozása az adott esetben alapul szolgálhat a szerzői jog korlátozására. Ennek alapján a szerzői jogosult tűrni köteles az építészeti mű megváltoztatását még akkor is, ha e megváltoztatás adott esetben az Szjt. 13. és 67. §-ait sérthetné.

Hasonló, némiképpen árnyaltabb megfogalmazást tartalmaz a Legfelsőbb Bíróság konkrét ügyben hozott, közzé nem tett, de a megkereső által a Testületnek megküldött Pf IV. 24 712/2001/6. sz. ítélete: „A tulajdonos a törvény által biztosított tulajdonosi jogosítványait a jogszabályok keretei között, ezen belül a Ptk. 2-5. §-ában foglaltak figyelembevételével gyakorolhatja. Megilleti tehát az a jogosultság, hogy a tulajdonában álló épületet, ha annak reális igénye felmerül, átalakítsa, bővítsé, funkcióját, rendeltetését megváltoztassa, vagy ha azt szükségesnek tartja, az épületet lebontsa, vagy az épületet teljes egészében átépítse. Ezek a rendelkezések önmagunkban nem sértik a tervezőt megillető szerzői jogokat.” A konkrét esetben a Legfelsőbb Bíróság úgy ítélte meg, hogy az 1960-as években átépített tárgyban középület (az egri Gárdonyi Géza Színház) „az 1990-es években már nem elégítette ki a vele szemben támasztott követelményeket és társadalmi igényeket”.

A fenti ítélkezési gyakorlatból tehát leszűrhető, hogy a tulajdonos tulajdonjogból fakadó jogosultságaival – akár a szerző Szjt.-ben megfogalmazott személyhez fűződő jogát fogalmilag sértő módon is – akkor élhet, ha az alkotás megváltoztatásához, vagy akár az épületben megtestesülő alkotás megsemmisítéséhez fűződő érdek mögött olyan szükségszerű („reális”), magán- vagy társadalmi igény áll, amellyel szemben a szerzői jog gyakorlása rendeltetés ellenes joggyakorlásnak minősülhet. Ezt a mérlegelést azonban esetenként kell elvégezni.

Ezt értelmezve az eljáró tanács rámutat arra, hogy a fenti „reális igény” fogalmába – megfelelően mérlegelve a szerző és a tulajdonos érdekeit is – általában nem tartozna bele egy olyan megváltoztatás, amely pusztán a tulajdonos saját ízléséből fakad.”

A fenti Kúriai joggyakorlat alapján a belsőépítészeti művek esetén a tulajdonos a belsőépítészeti alkotást, beleértve annak tervét is, a rendeltetésszerű joggyakorlás, tisztességesség polgári jogi alapelveinek betartásával szabadon megváltoztathatja, ha az szükséges a mű zavartalan használatához, és ezen megváltoztatás mögött olyan szükségszerű („reális”), magán- vagy társadalmi igény áll, amellyel szemben a szerzői jog gyakorlása rendeltetés ellenes joggyakorlásnak minősülhet.

Általánosságban pedig, a fenti elemzés elvégzéséhez mindenképp az szükséges, hogy az adott szerzői jogvédelem alatt álló műpéldány tekintetében azonosításra kerüljön, hogy ki annak a

tulajdonosa, mivel a fenti jogok a műpéldány jogszerű tulajdonosát illetik meg a szerzővel szemben.

A szerzői jogok és tulajdonjogok viszonyával kapcsolatban az eljáró tanács a konkrét megkeresés tárgyát képező perbeli ügyben arra hívja fel a figyelmet, hogy az 1) és 2) kérdésekre adott válasz alapján a konkrét ügyre vonatkoztatva ennek nincs relevanciája, mivel az Alkotás szerzői jogi oltalomban nem részesül.

A 7) kérdés

7) Felismerhető-e a szakértő számára az, amit a felperes a Alkotás művel kapcsolatosan megfogalmazott, hogy annak négy eleme: a mennyezeti burkolat, a falat borító hangvetők, a világítás és a gobelin együtt egy stilizált Alkotás képét adja, felfedezhető-e egy ennek a koncepciónak alárendelt kapcsolat az egyes elemek között?

Az eljáró tanács az Alkotás felperesi koncepciórajza, terveit és a becsatolt fotók alapján az alábbiakat állapította meg az Alkotással kapcsolatban:

- a) Az Alkotás szimmetrikus, középtengellyel rendelkező kompozíció, amely önmagában az eljáró tanács álláspontja szerint nem egyezik meg a magyar életfa mint ősi magyar szimbólum hagyományos ábrázolásával, mivel nincs gyökérzete, és nem jelennek meg rajta a magyar életfa szokásos szimbólumai. Az eljáró tanácsnak nincs információja arról és a peres felek sem csatoltak arról információt, hogy a látogatók az ott megjelenő fa formát azonosítják-e az életfával mint ősi magyar szimbólummal, illetve annak mondanivalójával: vagyis a felperes által állítottan azzal, hogy az a földet köti össze a mennyyel, a magyar feltámadást ábrázolja és a felvetőszálat imitálja.
- b) Az eljáró tanács úgy ítéli meg, hogy az Alkotás kompozíciójában a középtengelyen elhelyezett gobelin kép megszakítja az életfa folytonosságát, a gobelin funkcióbeli szerepe (akusztika) ismert, azonban az eljáró tanács nem talált összefüggést a gobelin színében és mintázatában az életfával mint motívummal, és erre felperes sem ad magyarázatot perirataiban. A gobelin sem motívumaiban, sem témájában, sem színvilágában, sem stílusában nem igazodik és nem kapcsolódik sehogy az életfa motívumhoz, az életfa motívum ősi jelentéstartalmához, nem hozza létre azt a képzetársítást a közönség tagjaiban, hogy a gobelinen ábrázolt kép bárhogyan az életet, annak kezdetét, közepét, végét jelképezné, nincs egyértelmű, feltűnő kapcsolata a Zeneszerzőhöz sem és egyáltalán nem alkalmaz semmiféle népművészeti motívumot, Folyómenti folklór utalást vagy motívumot. A gobelin nem illeszkedik a fa törzséhez, nem értelmezhető az életfában lévő lyuknak sem, aminek lenne valamilyen átvitt értelme.
- c) Az Alkotás kompozíciójában a fa elemet a lombkorona és a középtengely adják, az oldalsó fa hangvetők az Alkotás és fa formához nem adnak hozzá laikus szemmel. A hangvetők nem keletkeztetnek képzetársítást a közönségben az életfával és a népművészeti elemekkel sem, pusztán funkcionális jelentésük van. A hangvetők nem kapcsolódnak a lombkorona elemhez sem, ahhoz a középső tengely kapcsolódik a mennyezetre felnyúló jelleggel. A külső szemlélő számára a hangvetők nem képezik a fa részét, nem képezik annak törzsét, arra a lombkorona nem támaszkodik.
- d) Az Alkotás egy fa alakját imitálja, de az eljáró tanács megítélése szerint ennél többet nem sugall a laikus látogatóknak, a közönség tagjai az Alkotás motívumot és annak háttértartalmát nem érzik ki a háttérből.
- e) Azt is rögzíti az eljáró tanács, hogy a közönség tagjai az Alkotást általában koncertek alkalmával látják, funkcionális működése közben, zenészekkel a pódiumon előtte (felperes is ilyenkor készült képeket csatolt be bizonyítékként), nem is látják annak minden elemét a vonósnegyes, előadók, kottatartók, hangszerek miatt, amelyek a kompozíció egy részét,

így például a gobelin alatti, famintázatot imitálni hivatott törzs részt szinte állandóan kitakarják. Ezen túlmenően koncertek alkalmával nem önálló alkotásként értelmezik a közönség tagjai az Alkotás falburkolatot, hanem a zenemű előadóinak háttereként, az épület kialakítás részeként, nem pedig kiállított műtárgyként, amelyet alaposabban megsemmélnék.

Mindezek alapján az eljáró tanács megítélése az, hogy nem ismerhető fel az, amit a felperes a Alkotás művel kapcsolatosan megfogalmazott, hogy annak négy eleme: a mennyezeti burkolat, a falat borító hangvetők, a világítás és a gobelin együtt egy stilizált Alkotás képét adja, és nem fedezhető fel egy ennek a koncepciónak alárendelt kapcsolat az egyes elemek között, az elemei nem állnak össze olyan alkotássá, amely művészi kifejezőeszközök útján üzenetet közvetítene a befogadó számára.

1. AZ ELJÁRÓ TANÁCS VÁLASZAI A FELTETT KONKRÉT KÉRDÉSEKRE

1. és 2. kérdés

Az Alkotás kivitelezett műtárgy megjelenésében és tervi megjelenésében összességében, mind a négy elemével együtt és külön-külön sem minősül egyéni, eredeti jellegű szerzői műnek (kivéve a Művész által alkotott gobelint), ugyanis nincs egyetlen olyan eleme sem (kivéve a gobelint), amely egyéni, eredeti jellegű lenne és szerzői jogi oltalom alatt állna akár külön-külön, akár együttes kompozícióként, mivel az elemei nem állnak össze olyan alkotássá, amely művészi kifejezőeszközök útján üzenetet közvetítene a befogadó számára és nem fedezhető fel egy ennek a koncepciónak alárendelt kapcsolat az egyes elemek között.

3. kérdés

Tekintettel az eljáró tanács 1) és 2) kérdésekre adott válaszára, amely szerint az Alkotás sem összességében, sem a felperes által létrehozott, tervezett elemeiben nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért a felperes nem is minősül az Alkotás Szjt. 4. § (1) bekezdése szerinti szerzőjének, a felperesnek az Alkotáson szerzői jogai (sem személyhez fűződő, sem vagyoni szerzői jogai) nincsenek.

4. Kérdés

A Legfelsőbb Bíróság joggyakorlata alapján a belsőépítészeti művek esetén a tulajdonos a belsőépítészeti alkotást, beleértve annak tervét is, a rendeltetésszerű joggyakorlás, tisztességesség polgári jogi alapelveinek betartásával szabadon megváltoztathatja, ha az szükséges a mű zavartalan használatához, és ezen megváltoztatás mögött olyan szükségszerű („reális”), magán- vagy társadalmi igény áll, amellyel szemben a szerzői jog gyakorlása rendeltetés ellenes joggyakorlásnak minősülhet. Ezen elemzés elvégzéséhez mindenképp az szükséges, hogy az adott szerzői jogvédelem alatt álló műpéldány tekintetében azonosításra kerüljön, hogy ki annak a tulajdonosa, mivel a fenti jogok a műpéldány jogszerű tulajdonosát illetik meg a szerzővel szemben.

5. kérdés

Tekintettel az eljáró tanács 1) és 2) kérdésekre adott válaszára, amely szerint az Alkotás sem összességében, sem a felperes által létrehozott, tervezett elemeiben nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért a felperes nem is minősül az Alkotás Szjt. 4. § (1) bekezdése szerinti szerzőjének, a felperesnek az Alkotáson szerzői jogai (sem személyhez fűződő, sem vagyoni

szertői jogai) nincsenek. Ebből eredően a felperes mű egységéhez fűződő, Sztj. 13. §-a szerinti joga sem sérülhetett a gobelin kicserélésével más gobelinre.

6. kérdés

Az eljáró tanács itt hivatkozik a fenti 5) kérdésre kifejtett válaszára. Mivel az Alkotás nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért azon a felperesnek az Sztj. 13. §-a szerinti szerzői személyhez fűződő jogai sincsenek, így azok nem is sérülhettek.

7. kérdés

Az eljáró tanács megítélése az, hogy nem ismerhető fel az, amit a felperes az Alkotás művel kapcsolatosan megfogalmazott, hogy annak négy eleme: a mennyezeti burkolat, a falat borító hangvetők, a világítás és a gobelin együtt egy stilizált Alkotás képét adja, és nem fedezhető fel egy ennek a koncepciónak alárendelt kapcsolat az egyes elemek között.

8. kérdés

Az eljáró tanács itt hivatkozik a fenti 5) és 6) kérdésre kifejtett válaszára. Mivel az Alkotás nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért azon a felperesnek az Sztj. 13. §-a szerinti szerzői személyhez fűződő jogai sincsenek, így azok nem is sérülhettek.

9. kérdés

Az eljáró tanács itt hivatkozik a fenti 1) és 2) kérdésre kifejtett válaszára. Mivel az Alkotás nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért azon a felperesnek az Sztj. szerinti szerzői vagyoni jogai sincsenek, így azok nem is sérülhettek. Ebből eredően pedig az Alkotás szerzői jogi értelemben vett felhasználása sem valósult meg. Az alperes az Alkotást, mint a dologi jog tárgyát képező dolgot használta e körben.

10. kérdés

Az eljáró tanács itt hivatkozik a fenti 1) és 2) kérdésre kifejtett válaszára. Mivel az Alkotás nem áll szerzői jogi oltalom alatt, ezért azon a felperesnek az Sztj. szerinti szerzői vagyoni jogai sincsenek, így azok nem is sérülhettek. Ebből eredően nem minősül szerzői mű felhasználásának koncert tartása, azok közvetítése interneten keresztül, ha a szerzői jog által nem védett Alkotás annak háttereként feltűnik a felvételen, közvetítésben.

2023. február 27.

dr. Gyóri Erzsébet
a tanács elnöke sk.

dr. Horváth Katalin
a tanács előadó tagja sk.

dr. Bérces László
a tanács szavazó tagja sk.